

LOKALNI IZBORI

ANALIZA RODNE STRUKTURE SASTAVA
PREDSTAVNIČKIH I IZVRŠNIH TIJELA
JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE I JEDINICE
PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE
VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

prema provedenim lokalnim izborima
2005., 2009. i 2013. godine

IZDAVAČ:

VARAŽDINSKA ŽUPANIJA
Povjerenstvo za ravnopravnost spolova

UREDNIKA:

izv. prof. dr. sc. Nina Begičević Ređep

AUTORICE ISTRAŽIVANJA:

izv. prof. dr. sc. Nina Begičević Ređep

Sveučilište u Zagrebu,

Fakultet organizacije i informatike, Varaždin

izv. prof. dr. sc. Violeta Vidaček Hainš

Sveučilište u Zagrebu,

Fakultet organizacije i informatike, Varaždin

Renata Skoko, univ. spec. admin. publ, dipl. iur.

Upravni odjel za poslove Skupštine i opće poslove,

Varaždinska županija

Maja Erić, mag. oec.

LEKTURA:

Libris d.o.o.

PRIPREMA I TISAK:

GRAFOPROM TISAK d.o.o. | Lepoglava

www.grafoprom.com.hr

NAKLADA:

300 komada

Sadržaj

Predgovor	4
Sažetak	7
Uvod	9
1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	13
2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA - PREDSTAVNIČKA TIJELA NA PODRUČJU VARAŽDINSKE ŽUPANIJE	14
I. ŽUPANIJSKA SKUPŠTINA	15
II. GRADSKA VIJEĆA	17
III. OPĆINSKA VIJEĆA	19
IV. PREDSTAVNIČKA TIJELA - UKUPNO	21
V. PREDSTAVNIČKA TIJELA – ZAKLJUČNO	23
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA - IZVRŠNA TIJELA (ŽUPAN/ICA, GRADONAČELNICI I OPĆINSKI NAČELNICI) NA PODRUČJU VARAŽDINSKE ŽUPANIJE	26
I. ŽUPANI/CE I NJIHOVI ZAMJENICI/CE	27
II. GRADONAČELNICI/CE I NJIHOVI ZAMJENICI/ICE	28
III. OPĆINSKI NAČELNICI/ICE I NJIHOVI ZAMJENICI/ICE	30
IV. IZVRŠNA TIJELA - ZAKLJUČNO	32
4. ZAKLJUČNI OSVRT	33
OSVRT predsjednice Povjerenstva za ravnopravnost spolova Varaždinske županije u mandatu 2009.-2013. godine	37
OSVRT dužnosnika i vijećnica Županijske skupštine na zaključke koji proizlaze iz analize, temeljem pitanja Povjerenstva za ravnopravnost spolova Varaždinske županije	39
LITERATURA	45

PREDGOVOR

Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Varaždinske županije osnovano je radi podizanja razine svijesti o važnosti poštivanja i unapređivanja ljudskih prava žena i muškaraca u Varaždinskoj županiji, poticanja aktivizma žena u svim područjima rada i života, poduzimanja mjera u cilju sprečavanja diskriminacije žena te promocije ravnopravnosti spolova kao općedruštvene vrijednosti.

Razina ženskih ljudskih prava u Hrvatskoj, pa tako i u Varaždinskoj županiji, zahtijeva definiranje i poduzimanje određenih mjera te aktivnosti s obzirom na to da ne postoji sustav promocije ljudskih prava žena, kao ni sustavno istraživanje o ženskim ljudskim pravima (žena političar, žena u obrtništvu, žena poduzetnica, žena u obrazovnom sustavu, zdravstvena radnica, žena s invaliditetom, žena pripadnica nacionalne manjine, žena na selu i dr.).

Formalna prava žena i muškaraca “na prvi pogled” su ista, no jesu li ona na jednak način implementirana u društvenoj i poslovnoj praksi? Odgovor je zasigurno NE. Naime, ovu raspravu važno je započeti s nekoliko važnih činjenica: žena je na svijetu više nego muškaraca, više žena završava fakultete nego muškaraca, žene su u pravilu uspješniji studenti od muškaraca. Zašto onda žene vode manje od 10% najvećih tvrtki na svijetu? Zašto se žene nalaze na tek 10% političkih i financijskih pozicija u svijetu na kojima se odlučuje o najvažnijim svjetskim pitanjima? Zašto zastupljenost žena u upravama dioničkih društava u Hrvatskoj iznosi samo 17%? Zašto je samo 9% žena uspjelo doseći poziciju predsjednice upravnih tijela u Hrvatskoj? Zašto se još uvijek postavlja pitanje je li SAD spreman za ženu predsjednicu?

Postoje različiti potencijalni odgovori na ta pitanja. Neke od njih navodim u nastavku. Žene na važnim funkcijama moraju se odreći dijela svoga privatnog života jer karijera traži veliko odricanje i iznimno dobru organizaciju te veliku podršku životnoga partnera. Žena se u poslovnom svijetu vrlo često treba nositi s obvezom da ruši stereotipe i da se dokazuje u „muškom svijetu“. Istraživači navode da postoje i drugi razlozi, kao što su da žene nisu tako vješte u pregovorima kao muškarci, ali pitanje je i zašto poslodavci polaze od pretpostavke da žene treba platiti manje nego muškarce i zauzimaju taj stav u pregovorima. Svakako

ne smijemo zaboraviti kako je biološka uloga žene da bude majka. Slijedom toga, neke žene odlučuju se posvetiti obitelji, a ne karijeri i tu odluku treba poštovati. U tom kontekstu svakako je važno razjasniti da ravnopravnost spolova znači da žene i muškarci imaju jednake mogućnosti za ostvarivanje prava i jednaku korist od ostvarenih rezultata, ali su oni ti koji prvenstveno donose odluke o svojim životima i biraju svoj put.

Sva ta pitanja na koje ne postoje jednoznačni odgovori potaknula su Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Varaždinske županije na davanje doprinosa u podizanju svijesti građana o važnosti ravnopravnosti spolova u svim programskim područjima: ljudska prava i rodna ravnopravnost, jednake mogućnosti na tržištu rada, rodno osjetljivo obrazovanje, ravnopravnost u području odlučivanja te sprečavanje nasilja u obitelji i školama.

Poseban naglasak stavljen je na područje ravnopravnosti u procesu odlučivanja te je s velikom potporom prihvaćena inicijativa članica izv. prof. dr. sc. Violete Vidaček Hainš, Renate Skoko i izv. prof. dr. sc. Nine Begičević Ređep da Povjerenstvo provede istraživanje o tome koliko su žene zastupljene u predstavničkim i izvršnim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave Varaždinske županije. U 2014. godini provedeno je istraživanje o kandidiranim i izabranim ženama na lokalnim izborima 2005., 2009. i 2013. godine u Varaždinskoj županiji. U provedbi istraživanja sudjelovala je i kolegica Maja Erić, u to vrijeme studentica FOI-a, kojoj se ovim putem zahvaljujem na trudu i entuzijazmu uloženom u ovo istraživanje.

Rezultati istraživanja detaljno su prikazani u ovoj brošuri, a posebno možemo istaknuti one najupečatljivije rezultate. U strukturi izabranih članova Županijske skupštine u tri izborne godine vidi se konstantan trend povećanja udjela žena u Županijskoj skupštini, što je svakako svijetla točka ovoga istraživanja. U 2005. godini udio žena u Županijskoj skupštini bio je manji od 5%, dok je 2009. godine taj udio porastao na 21,95%, a u 2013. godini na 31,71%. Ako gledamo izabrane članove/ice u gradskim vijećima, također primjećujemo porast udjela žena, no taj rastući trend kreće se relativno sporo. Udio žena u gradskim vijećima raste za oko 2% svake izborne godine. U strukturi članova općinskih vijeća situacija je najnepovoljnija. Naime, u 2009. godini zabilježen je porast udjela žena u općinskim vijećima za 8%, dok 2013. godine taj porast iznosi manje od 1% u odnosu na 2009. godinu.

U općinskim vijećima porast udjela žena povećava se neznatno te ovakva tendencija može upućivati na negativan trend sudjelovanja žena u političkom životu općina Varaždinske županije.

Rezultati istraživanja pokazali su da je postojeća situacija daleko od ravnopravnosti žena i muškaraca u području političkog odlučivanja, prije svega u općinama Varaždinske županije.

Polazeći od pretpostavke da istinska demokracija nije ona demokracija koja isključuje veliki broj svojih građanki iz procesa odlučivanja, važno je utjecati na poboljšanje postojeće situacije.

Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Varaždinske županije nastojat će intenzivno upućivati na iznimno loše trenutno stanje, što je jedan od primarnih ciljeva izdavanja ove brošure. Zatim će kontinuirano zagovarati ravnopravnost spolova na tribinama, seminarima, konferencijama i kampanjama o političkoj zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti na lokalnoj razini te voditi računa o uravnoteženoj zastupljenosti obaju spolova prilikom sastavljanja i imenovanja predstavnika i predstavnica u izaslanstva, povjerenstva i druga tijela. Posebno će voditi računa o tome da na izbornim listama podzastupljenog spola, sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova, ne bude manje od 40%. Povjerenstvo će za sljedeće lokalne i parlamentarne izbore nastojati osmisliti kampanju u suradnji s drugim tijelima koja se bave civilnim društvom Županije radi zastupanja interesa žena i predlaganja njihovog većeg broja na listama. Povjerenstvo će djelovati i na evidentiranje i objavljivanje spolno razlučnih podataka svih prihvaćenih kandidacijskih lista po predlagateljima za izbore na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, kao i za izbore za Europski parlament.

Svojim sveukupnim djelovanjem Povjerenstvo će nastojati utjecati na postizanje uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u političkom odlučivanju Varaždinske županije.

izv. prof. dr. sc. Nina Begičević Ređep

*Predsjednica Povjerenstva
za ravnopravnost spolova u mandatu 2013.-2017.*

SAŽETAK

Lokalni izbori u Republici Hrvatskoj izbori su za općinska i gradska vijeća, županijske skupštine i Gradsku skupštinu Grada Zagreba te izbori za općinske načelnike, gradonačelnike, župane i gradonačelnika Grada Zagreba u Republici Hrvatskoj.

Analiza rodne strukture sastava predstavničkih i izvršnih tijela jedinica lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave Varaždinske županije napravljena je s ciljem promicanja načela ravnopravnosti spolova, a prikazuje usporedne podatke s provedenih izbora na lokalnoj razini, **i to 15. svibnja 2005., 17. svibnja 2009. i 19. svibnja 2013.**, koji se sukladno zakonskoj regulativi održavaju treće nedjelje u svibnju svake četvrte godine.

Prikazani su usporedni podaci posebno za **predstavnička tijela** (temeljne demokratske političke institucije), i to na razini županije, gradova i općina Varaždinske županije, kao i zbirni odnos kandidiranih i izabranih žena i muškaraca na provedenim izborima 2005., 2009. i 2013. godine za predstavnička tijela.

Usporedni podaci za **izvršna tijela**, odnos između kandidiranih i izabranih žena na dužnosti župana/ice, gradonačelnika/ice i općinskog načelnika/ice analizirani su za provedene izbore 2009. i 2013. godine, dok podaci o ženama i muškarcima koji su obnašali ove dužnosti prema provedenim izborima 2005. godine zbog nemogućnosti usporedbe nisu prikazani jer je 2007. godine provedena reforma lokalne i područne (regionalne) samouprave u kontekstu neposrednog izbora izvršnih čelnika te tek od izbora 2009. godine izvršne čelnike građani biraju zajedno s članovima predstavničkih tijela na općim, redovnim lokalnim izborima. Izvršna tijela su do izborne reforme iz listopada 2007. godine, prema tada važećem Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi ("Narodne novine" br. 33/01, 60/01 i 129/05), bili općinski načelnik i općinsko poglavarstvo, gradonačelnik i gradsko poglavarstvo i u županiji župan i županijsko poglavarstvo, a biralo ih je i razrješavalo predstavničko tijelo županije, gradova i općina.

Cilj analize rezultata provedenih lokalnih izbora prema rodnoj zastupljenosti u predstavničkim i izvršnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području Va-

---

raždinske županije jest prikazati stvarno stanje zastupljenosti muškaraca i žena u tijelima vlasti lokalne, odnosno područne razine te postignuti stupanj usklađenosti sa zakonskim odredbama kojima je svrha postizanje rodne uravnoteženosti u tijelima vlasti na svim razinama.

Riječi i pojmovi korišteni u ovoj analizi koji imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod.

UVOD

Promjenom Ustava Republike Hrvatske iz 2000. godine ravnopravnost spolova definirana je kao temeljna društvena vrednota koja čini osnovu za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava Republike Hrvatske: *Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava*).

Navedena ustavna promjena predstavljala je svojevrsnu osnovnu formalnu pretpostavku i polazište u nastojanju postizanja veće političke participacije žena u javnoj vlasti. U predstojećem razdoblju slijedilo je stvaranje formalnog zakonodavnog okvira donošenjem nekoliko zakona čija bi primjena trebala osigurati rodnu ravnotežu, kako u području javnoga života općenito, tako i u sferi političkoga djelovanja.

Najznačajnije mjesto među njima svakako zauzima **Zakon o ravnopravnosti spolova** ("Narodne novine" broj 82/08 i 138/12 - Odluka o davanju nevjerodostojnog tumačenja članka 15. stavka 2. Zakona o ravnopravnosti spolova). Definicija ravnopravnosti spolova sadržana je u članku 5. navedenoga Zakona i glasi: *Ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata*.

Člankom 15. ovog Zakona na vrlo precizan način definirana je obveza političkih stranaka i drugih ovlaštenih predlagatelja lista kandidata/kandidatkinja, na svim razinama izbornih procesa, da vode računa o uravnoteženoj zastupljenosti muškaraca i žena na izbornim listama, sukladno rodno neutralnoj kvoti od 40% zastupljenosti podzastupljenog spola koju ovaj Zakon uvođi. Stavkom 2. članka 15. Zakona propisano je kako se postupno povećanje podzastupljenog spola, primjenom posebnih mjera, mora postići najkasnije prigodom provedbe trećih redovitih izbora od dana stupanja na snagu Zakona (Zakon je stupio na snagu 15. srpnja 2008. godine). Ovakvom zakonskom formulacijom osigurano je tzv. razdoblje prilagodbe od tri redovita izborna ciklusa, za vrijeme kojih se neće primjenjivati zakonom propisane

prekršajne sankcije za neprimjenu navedene odredbe o uravnoteženoj zastupljenosti muškaraca i žena. S obzirom na odgovdni učinak u primjeni ovih zakonskih odredbi, značajnijeg pozitivnog pomaka u postizanju uravnoteženosti podzastupljenog spola na lokalnim izborima 2009. i parlamentarnim izborima 2011. nije bilo, a niti je, s obzirom na navedeno, bio previše i očekivan. Upravo uoči lokalnih izbora 2013. godine naizgled jasna i precizna norma o jamstvu uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama dovela je u pogledu njezine primjene do različitih shvaćanja vezanih uz tumačenje pojma “izbornog ciklusa”. Prema shvaćanju pravobraniteljice za ravnopravnost spolova¹ te dijela stručne javnosti, pojam “redovni izbori” trebao bi se odnositi na izbore za bilo koju razinu vlasti održane u zakonom propisanom roku, odnosno na one koji nisu izvanredni.

Međutim, Hrvatski sabor je 9. prosinca 2012. godine donio Odluku o nedavanju vjerodostojnog tumačenja članka 15. stavka 2. Zakona o ravnopravnosti spolova kojom je obrazloženo kako, s obzirom na to da su uređeni različitim propisima, svaki izbor naveden u Zakonu, a na koje se on odnosi, predstavlja zasebni izborni institut. Slijedom toga, prvi izbori na kojima će političke stranke i ostali predlagatelji izbornih listi kandidata/kandidatkinja imati obvezu ispuniti zakonsku odredbu o najmanje 40 % zastupljenosti podzastupljenog spola bit će treći po redu od donošenja Zakona, lokalni izbori 2017. godine.

No, navedeno ne znači da su političke stranke i ostali ovlašteni predlagatelji lista na zadnjim lokalnim izborima bili oslobođeni obveze primjene odredbi članka 15. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova, kao i odredbi ostalih zakona kojima se uređuje predmetna materija. Međutim, kako se, sukladno Odluci o davanju nevjerodostojnog tumačenja Hrvatskog sabora od 9. prosinca 2012., uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca primjenjuje tek od lokalnih izbora 2017., za nepoštivanje gore navedene odredbe nisu se primjenjivale propisane prekršajne sankcije utvrđene za neprimjenu odredbe o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca.

Zakon o lokalnim izborima (“Narodne novine” broj 144/12) odred-

¹ Stajalište pravobraniteljice za ravnopravnost spolova o pozitivnom jamstvu uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama propisanim čl. 15. Zakona o ravnopravnosti spolova objavljeno je 9. listopada 2012. godine na službenim stranicama pravobraniteljice za ravnopravnost spolova te kao dio istraživanja Lokalni izbori u Republici Hrvatskoj 2013. god. u odnosu na promicanje načela ravnopravnosti spolova (Zagreb, 2013.).

bom članka 9. stavka 3. propisuje obvezu predlagatelja kandidacijskih lista na poštivanje načela ravnopravnosti spolova, pozivajući se pritom na Zakon o ravnopravnosti spolova, kao na posebni zakon². Međutim, osim činjenice da je, sukladno navedenoj Odluci Hrvatskoga sabora, u odnosu na lokalne izbore 2013. izostavljena od primjene odredba Zakona o ravnopravnosti spolova o obvezi postizanja uravnoteženosti podzastupljenog spola na izbornim listama, ni jedan od navedenih zakona ne precizira raspored osoba podzastupljenog spola na izbornim listama. Navedeno u praksi znači kako bi predlagatelji lista ispunili zakonsku obvezu već samim time što bi osobe podzastupljenog spola bile u odgovarajućem postotku zastupljene na listi. Međutim, njihovim smještanjem na dno liste de facto se može onemogućiti njihov izbor. Izostanak zakonske odredbe kojom se precizira raspored osoba podzastupljenog spola na izbornim listama omogućava predlagateljima izbornih lista izigravanje postizanja osnovne svrhe Zakona o ravnopravnosti spolova, a to je faktična uravnoteženost zastupljenosti osoba oba spola, konkretno u ovome slučaju u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U prilog postizanja cilja što veće zastupljenosti podzastupljenog spola ide i odredba članka 6. **Zakona o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe** ("Narodne novine" 24/11, 61/11, 27/13 i 48/13), kojom političkim strankama s čijih lista su predstavnici podzastupljenog spola izabrani, pripada uz sredstva razmjerna broju izabranih članova predstavničkog tijela sukladno zakonu, i pravo na naknadu u visini 10% iznosa predviđenog po svakom članu predstavničkog tijela.

Važno je napomenuti kako je i **Nacionalnom politikom za ravnopravnost spolova 2011. - 2015.**, kao osnovnim strateškim dokumentom Republike Hrvatske koji se donosi s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti, u poglavlju IV. *Strateški okvir za provedbu politike ravnopravnosti spolova i akcijski plan djelovanja* definiran cilj 4.1. koji glasi: "Postići uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama", s rokom provedbe 2011. - 2015. godine.

² Članak 9. stavak 3. Zakona o lokalnim izborima glasi: "Predlagatelji kandidacijskih lista dužni su poštivati načelo ravnopravnosti spolova, sukladno posebnom zakonu."

Važno je istaknuti kako je Hrvatski sabor 17. veljače 2015., donio Zakon o izmjenama i dopunama **Zakona o izboru zastupnika u Hrvatski sabor** ("Narodne novine" broj 19/15), kojim je posebnom odredbom utvrdio poštivanje načela ravnopravnosti spolova od strane predlagatelja prilikom utvrđivanja stranačkih i neovisnih lista. Naime, predlagateljima lista utvrđena je obveza da osiguraju minimum zastupljenosti podzastupljenog spola na listama (40%), a s ciljem postizanja uravnoteženije zastupljenosti žena i muškaraca u Hrvatskom saboru. Uzimajući u obzir standarde Vijeća Europe prema kojima je za uravnoteženo sudjelovanje žena i muškaraca u političkom i javnom životu, bitno da zastupljenost jednog od spolova ne bude manja od 40%, izmjenom navedenog Zakona kao i sankcijom da lista na kojoj nije zastupljeno najmanje 40% pripadnika svakog spola nije pravovajljana, uočljiv je napredak u odnosu Hrvatskog sabora naspram Odluke o nedavanju vjerodostojnog tumačenja iz 2012. godine.

Iz uvodno navedenog proizlazi kako su stvorene potrebne formalne zakonodavne pretpostavke za postizanje jednake zastupljenosti žena i muškaraca u političkom životu, no i rezultati ove analize potvrđuju već općepoznatu činjenicu postojanja rodne neuravnoteženosti na štetu žena na svim razinama vlasti u državi te se stoga, s jedne strane, postavlja pitanje njihove efikasnosti, a s druge se strane nameće potreba za pronalaženjem mehanizama koji će promijeniti ovakvo stanje.

1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Prikazani podaci prikupljeni su izravno od Županijskog izbornog povjerenstva Varaždinske županije te dijelom sa službenih stranica Državnog izbornog povjerenstva (izvor: <http://www.izbori.hr/ws/index.html>).

Rezultati su obrađeni prema potrebama ove brošure te su prikazani grafički radi lakšeg razumijevanja i uspoređivanja.

Prije svega, važno je istaknuti podatak o odazivu birača u Varaždinskoj županiji te uzeti u obzir postotak odaziva kod tumačenja prikazanih rezultata. Odaziv birača je 2005. godine bio 38.08%, nešto manji odaziv, 37.18%, bio je 2009. godine, dok je 2013. godine odaziv birača bio 27,64%.

Uzorak za obradu podataka sastojao se od ukupnog broja kandidata na svim izbornim listama 2005., 2009. i 2013. godine, i to zasebno za Županijsku skupštinu Varaždinske županije, gradska vijeća gradova Varaždin, Novi Marof, Ludbreg, Lepoglava, Ivanec i Varaždinske Toplice te općinska vijeća 22 općine s područja Varaždinske županije (općine Bednja, Beretinec, Breznica, Breznički Hum, Cestica, Donja Voća, Gornji Kneginec, Jalžabet, Klenovnik, Ljubešćica, Mali Bukovec, Martijanec, Maruševac, Petrijanec, Sračinec, Sveti Đurđ, Sveti Ilija, Trnovec Bartolovečki, Veliki Bukovec, Vidovec, Vinica i Visoko).

Cilj istraživanja bio je napraviti prikaz kandidiranih muškaraca i žena te stvarne zastupljenosti muškaraca i žena u tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području Varaždinske županije analizom izbornog procesa te utvrđivanjem stupnja usklađenosti rezultata s pozitivnim zakonodavstvom Republike Hrvatske kojim se regulira predmetna materija.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA - PREDSTAVNIČKA TIJELA NA PODRUČJU VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

U ovom poglavlju obrađeni su podaci koji se odnose na omjer između broja kandidiranih i izabраниh žena/muškaraca za vijećnike Županijske skupštine, a radi lakše usporedbe prikazani su u grafikonima. Županijska skupština ima ukupno 41 vijećnika sukladno Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi te se 2005., 2009. i 2013. birao 41 vijećnik u Županijsku skupštinu.

Zasebno su iskazani i podaci koji se odnose na omjer između broja kandidiranih i izabраниh žena/muškaraca za vijećnike svih gradskih vijeća s područja Varaždinske županije, dakle s područja gradova Varaždin, Novi Marof, Ludbreg, Lepoglava, Ivanec i Varaždinske Toplice. Sva gradska vijeća imala su ukupno 2005. godine 112 vijećnika, 2009. također 112 vijećnik, a 2013. ukupno 104 vijećnika.

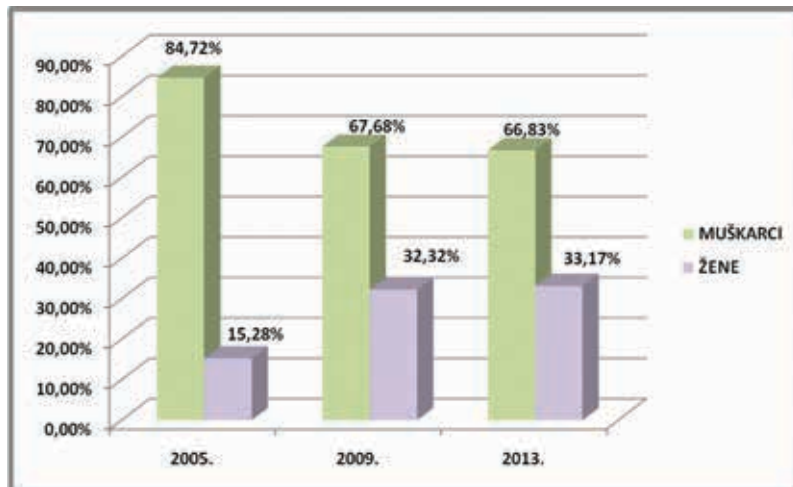
Prikazan je i omjer između broja kandidiranih i izabраниh žena/muškaraca za vijećnike općinskih vijeća Varaždinske županije za sljedeće općine: Bednja, Beretinec, Breznica, Breznički Hum, Cestica, Donja Voća, Gornji Kneginec, Jalžabet, Klenovnik, Ljubušica, Mali Bukovec, Martijanec, Maruševac, Petrijanec, Sračinec, Sveti Đurđ, Sveti Ilija, Trnovec Bartolovečki, Veliki Bukovec, Vidovec, Vinica i Visoko, gdje se 2005. ukupno biralo 276 vijećnika, 2009. godine 279 vijećnika, a 2013. 278 vijećnika.

Na temelju analize izvedeni su zaključci koji su navedeni na kraju ovog poglavlja, a upućuju na činjenicu da je zastupljenost žena na kandidacijskim listama znatno niža od 40 %, što upućuje na to da predlagatelji nisu vodili računa o uravnoteženoj zastupljenosti, odnosno da je još uvijek, unatoč pozitivnim trendovima na kandidacijskim listama, a slijedom toga i činjenici o broju izabраниh žena, prisutna osjetna neuravnoteženost podzastupljenog spola u predstavničkim tijelima Varaždinske županije.

U nastavku navodimo podatke za Županijsku skupštinu, gradska vijeća, općinska vijeća te ukupno za sva predstavnička tijela s područja Varaždinske županije.

I. ŽUPANIJSKA SKUPŠTINA

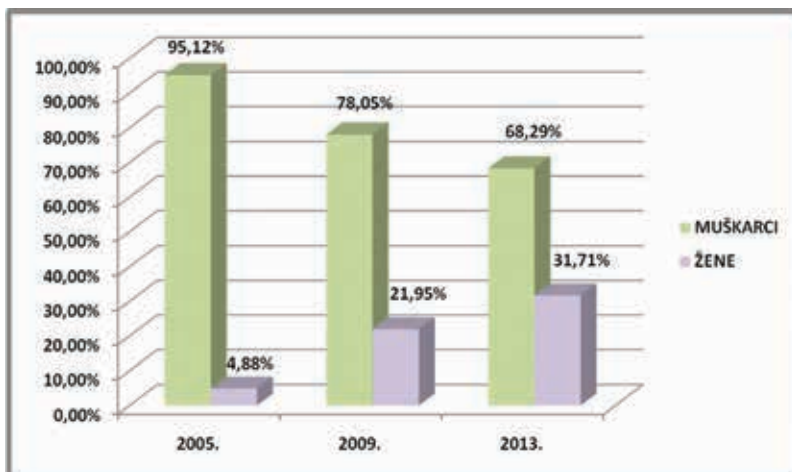
Odnos između kandidiranih žena i muškaraca u 2005., 2009. i 2013. godini - Županijska skupština

Grafikon 1. Odnos između kandidiranih muškaraca i žena na kandidacijskim listama za Županijsku skupštinu u 2005. (N=216), 2009. (N=164) i 2013. godini (N=205)

Grafikon 1. prikazuje kretanje udjela kandidatkinja za Županijsku skupštinu u protekle tri izborne godine. Na prikazanom grafikonu može se uočiti nagli porast udjela kandidatkinja u 2009. godini naspram 2005. godine, s 15,28% na 32,32%, dok je u 2013. godini u usporedbi s 2009. godinom također zabilježen porast, no tek za otprilike 1%.

Odnos između izabranih žena i muškaraca u 2005., 2009. i 2013. godini – Županijska skupština

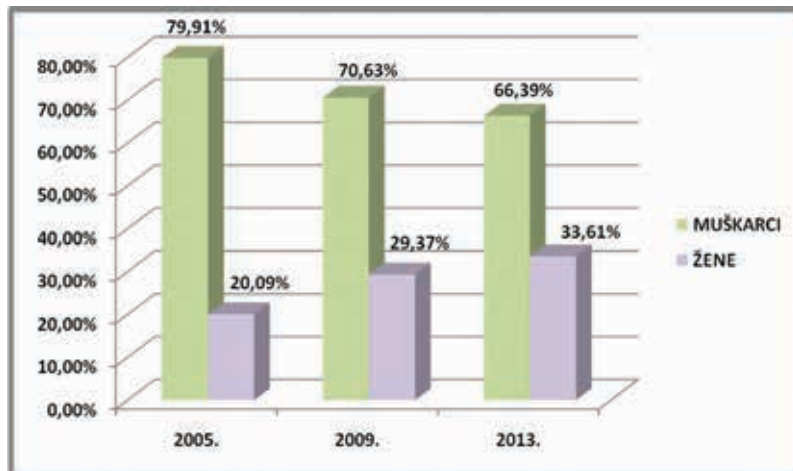
Grafikon 2. Odnos između izabranih muškaraca i žena za Županijsku skupštinu u 2005. (N=41), 2009. (N=41) i 2013. (N=41) godini

Kada promatramo odnos muškaraca i žena u strukturi izabranih članova Županijske skupštine u navedene tri izborne godine, tada vidimo konstantan trend povećanja udjela žena u Županijskoj skupštini. U 2005. godini udio žena u Županijskoj skupštini bio je manji od 5%, dok je na idućim izborima, 2009. godine, taj udio porastao s 4,88% na 21,95%, točnije za 17,07%. U 2013. godini pozitivan trend se nastavlja te se zastupljenost žena u Županijskoj skupštini povećava na 31,71%.

II. GRADSKA VIJEĆA

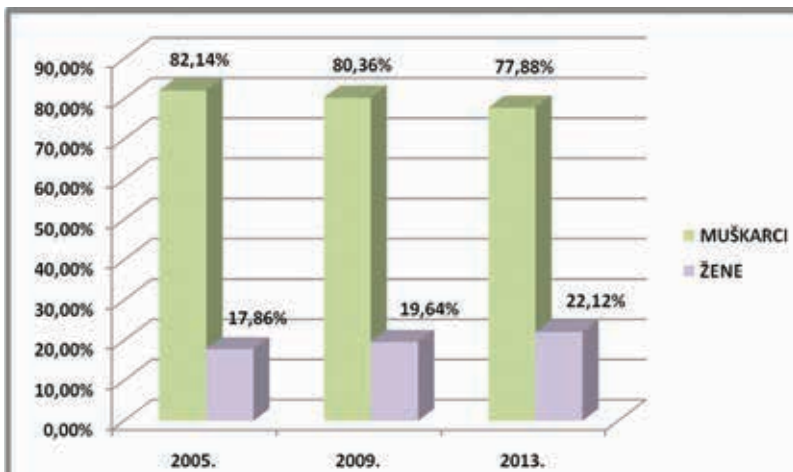
Odnos između kandidiranih žena i muškaraca u 2005., 2009. i 2013. godini – gradska vijeća

Grafikon 3. Odnos između kandidiranih muškaraca i žena na kandidacijskim listama za gradska vijeća u 2005. (N=637), 2009. (N=664) i 2013. godini (N=607)

Kod broja kandidata za članove gradskih vijeća primjećujemo rastući trend broja kandidiranih žena od 2005. godine, kada je njihov udio na listama iznosio 20%, dok je 2013. godine taj udio porastao na nešto više od 33%.

Odnos između izabranih žena i muškaraca u 2005., 2009. i 2013. godini – gradska vijeća

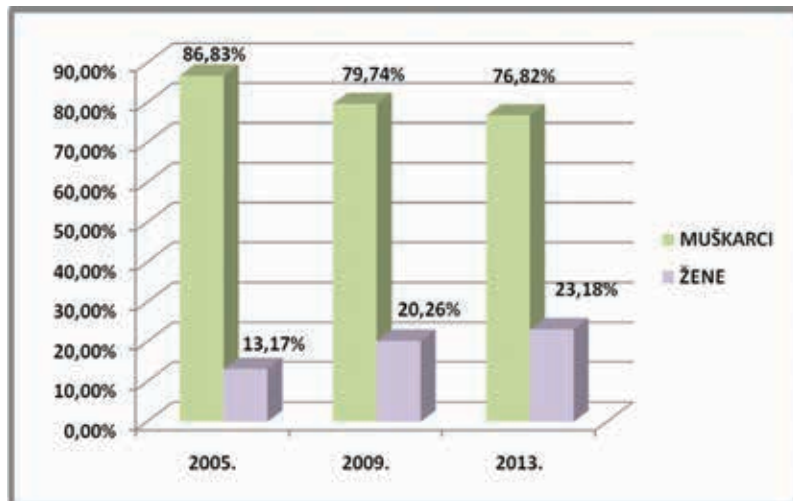

Grafikon 4. Odnos između izabranih muškaraca i žena za gradska vijeća u 2005. (N=112), 2009. (N=112) i 2013. godini (N=104)

Ako razmotrimo rezultate izabranih članova/ica u gradska vijeća, također primjećujemo porast udjela žena, no taj porast se ostvaruje relativno sporo. Tako je 2005. godine udio žena u gradskim vijećima bio nešto manji od 18%, 2009. godine taj udio raste za samo 2%, a u 2013. godini udio žena iznosi nešto više od 22%. Dakle, može se zaključiti kako udio žena u gradskim vijećima raste za oko 2% svake izborne godine.

III. OPĆINSKA VIJEĆA

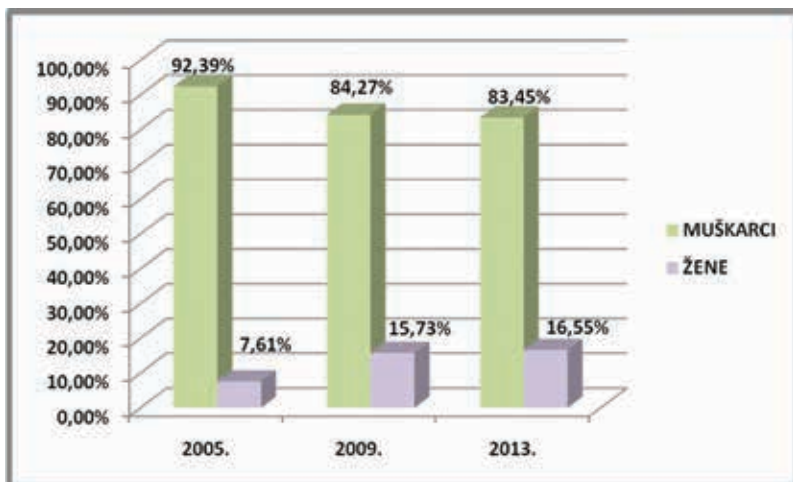
Odnos između kandidiranih žena i muškaraca u 2005., 2009. i 2013. godini – općinska vijeća

Grafikon 5. Odnos između kandidiranih muškaraca i žena na kandidacijskim listama za općinska vijeća u 2005. (N=1564), 2009. (N=1224) i 2013. godini (N=1083)

Kada promatramo članove općinskih vijeća, u strukturi kandidata također je vidljiv trend povećanja udjela žena. U 2005. godini udio žena među kandidiranim za članove općinskih vijeća bio je nešto više od 13%, dok je 2009. godine porastao za 7%, tj. iznosio je nešto više od 20%. Na izborima 2013. godine također je vidljiv porast udjela kandidatkinja, ali nešto manji nego prethodne izborne godine, za oko 3%.

Odnos između izabranih žena i muškaraca u 2005., 2009. i 2013. godini – općinska vijeća

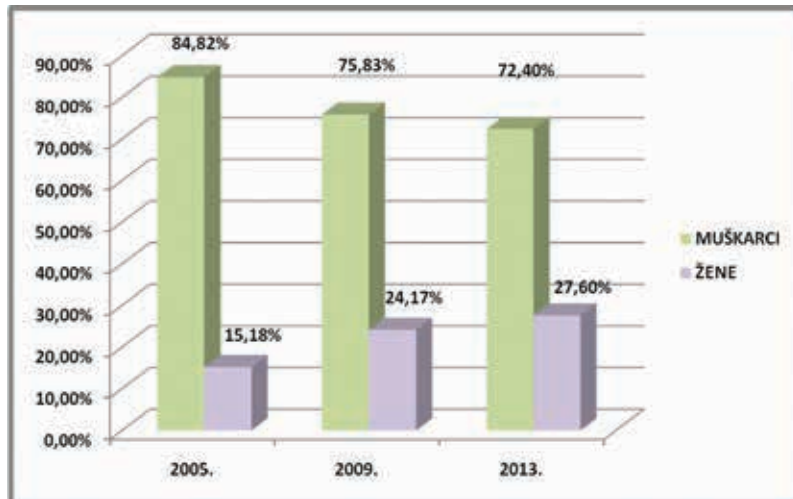

Grafikon 6. Odnos između izabranih muškaraca i žena za općinska vijeća u 2005. (N=276), 2009. (N=279) i 2013. godini (N=278)

U strukturi članova općinskih vijeća u 2009. godini zabilježen je porast udjela žena u općinskim vijećima za 8%, dok 2013. godine taj porast iznosi manje od 1% u odnosu na 2009. godinu. Možemo zaključiti kako se u općinskim vijećima porast udjela žena u novije vrijeme povećava neznatno te ovakva tendencija može ukazivati na negativan trend sudjelovanja žena u političkom životu općina Varaždinske županije.

IV. PREDSTAVNIČKA TIJELA - UKUPNO

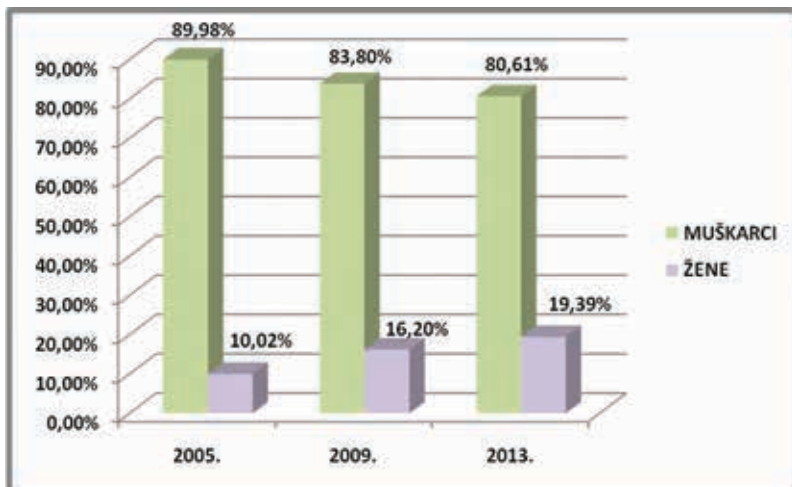
Zastupljenost žena i muškaraca na kandidacijskim listama u Varaždinskoj županiji

Grafikon 7. Zastupljenost žena i muškaraca na kandidacijskim listama u Varaždinskoj županiji 2005. (N=2417), 2009. (N=2052) i 2013. godine (N=1895).

Na temelju 7. grafikona može se interpretirati kretanje zastupljenosti žena na svim kandidacijskim listama (Županijska skupština, gradska i općinska vijeća) u zadnje tri izborne godine u Varaždinskoj županiji. Ovako sumarni grafički prikaz upućuje na trend povećanja zastupljenosti kandidatkinja za Skupštinu i vijeća. Konkretno, 2009. godine udio kandidatkinja bio je 9% veći u odnosu na 2005. godinu, dok je 2013. godine u odnosu na 2009. godinu također zabilježen blagi porast udjela kandidatkinja, točnije za 3,43%.

Odnos broja izabranih muškaraca i žena prema svim kandidacijskim listama u Varaždinskoj županiji

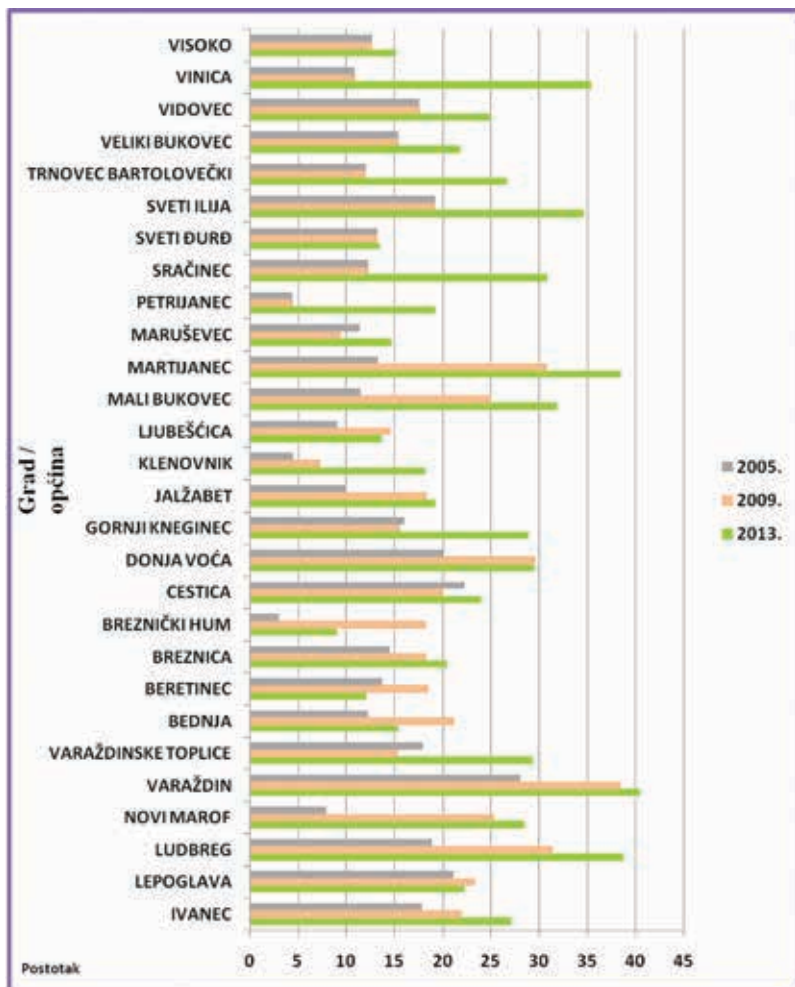

Grafikon 8. Odnos broja izabranih žena i muškaraca prema svim kandidacijskim listama u Varaždinskoj županiji u 2005. (N=429), 2009. (N=432) i 2013. godini (N=423)

Grafikon 8. prikazuje kretanje odnosa broja izabranih muškaraca i žena prema svim kandidacijskim listama u tri promatrane izborne godine (2005., 2009. i 2013.). Primjećuje se konstantan rastući trend jer ako promatramo izabrane žene 2009. godine, porast broja izabranih žena iznosi nešto više od 6% u odnosu na 2005. godinu, dok 2013. godine porast broja izabranih žena iznosi oko 3% više nego 2009. godine.

V. PREDSTAVNIČKA TIJELA – ZAKLJUČNO

U nastavku se prikazuje zastupljenost žena na kandidacijskim listama za gradska i općinska vijeća Varaždinske županije za 2005. (N=334), 2009. (N=443) i 2013. (N=455)

Grafikon 13. Zastupljenost žena na kandidacijskim listama za gradska i općinska vijeća Varaždinske županije za 2005. (N=41), 2009. (N=61) i 2013. godinu (N=69)

Na grafikonu 13. vidljivo je da je zastupljenost žena na kandidacijskim listama u većini općina i gradova u porastu. Godine 2005. žene su najviše zastupljene na kandidacijskim listama u

Gradu Varaždinu (28%) te u Općini Cestica (22,22%). Na idućim izborima, 2009. godine, Grad Varaždin ima ponovno najveću zastupljenost žena, koja je za 10 posto veća nego na prijašnjim izborima (38,37%), a slijedi ga Općina Veliki Bukovec (36,92%). Zastupljenost žena na kandidacijskim listama 2013. godine ponovno je najviša u Varaždinu (40,44%), zatim slijedi Ludbreg (38,67%) i Općina Martijanec (38,46%).

Međutim, znatne su razlike u zastupljenosti žena na kandidacijskim listama u pojedinim gradovima i općinama. Te razlike imaju izvorište u različitim utjecajnim čimbenicima, među kojima je zasigurno i rad povjerenstava za ravnopravnost spolova u pojedinim općinama i gradovima u Varaždinskoj županiji, koji svojim radom podižu razinu znanja i svijesti o važnosti rodne ravnopravnosti, što je usko povezano s povećanjem uključivanja podzastupljenog spola u politički i javni život svoje zajednice. Temeljem inicijative Povjerenstva za ravnopravnost spolova Varaždinske županije u mandatu 2013. -2017. godine, osnovano je ukupno pet povjerenstava za ravnopravnost spolova na lokalnoj razini i to u četiri grada i u jednoj općini. Osnovana i aktivno djeluju Povjerenstva za ravnopravnost spolova gradova Ludbreg, Lepoglava, Ivanec, Varaždinske Toplice i Općine Trnovec Bartolovečki.

Najveći napredak u udjelu zastupljenosti žena na kandidacijskim listama 2013. godine u odnosu na 2009. godinu postigao je Grad Varaždinske Toplice, gdje se zastupljenost žena povećala za 13,95 posto, a slijede Općina Vinica s 11,14 posto i Općina Sveti Ilija s povećanjem od 9,61 posto.

Također, razlike između pojedinih gradova i općina možemo razmotriti i s društvenog stajališta. Konkretno, radi se o načinu na koji se određena sredina odnosi prema ideji ulaska žene u politički život lokalne zajednice. Tako je, primjerice, u ruralnim sredinama, gdje je način života i djelovanja ljudi presudan za odluku žene o ulasku u politički život, situacija nepovoljnija nego u urbanim sredinama. To djelomice pokazuju i prethodno prikazani rezultati, gdje je vidljivo da je u manjim sredinama (točnije općinama), stopa rasta udjela žena na kandidacijskim listama iz izbora u izbore manja ili je čak i negativna. Stoga je za ostvarenje cilja i poticanje žena za aktivno sudjelovanje važno stvoriti vanjske uvjete koji će potaknuti svaku pojedinu ženu koja posjeduje političke ambicije da ih doista i ostvari, i to uz

---

pomoć cjelokupne zajednice.

Zaključno, zastupljenost žena na kandidacijskim listama za predstavnička tijela jedinca lokalne i područne (regionalne) samouprave u prosjeku je znatno niža od 40%, što upućuje na to da predlagatelji kandidacijskih lista nisu vodili računa o ravnopravnosti spolova, odnosno o ravnopravnoj zastupljenosti žena i muškaraca, kao obvezi koja proizlazi iz odredbe članka 15. Zakona o ravnopravnosti spolova, što je nužno za uspostavljanje ravnoteže u tijelima javnog i političkog odlučivanja. Ističe se jedino Grad Varaždin, koji je kod provođenja lokalnih izbora 2013. godine na kandidacijskim listama dosegnuo postotak od 40% zastupljenosti podzastupljenog spola.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA - IZVRŠNA TIJELA (ŽUPAN/ICA, GRADONAČELNICI I OPĆINSKI NAČELNICI) NA PODRUČJU VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

U ovom poglavlju obrađeni su podaci koji se odnose na omjer između broja kandidiranih i izabranih žena/muškaraca na dužnost župana/ice, gradonačelnika/ice i općinskih načelnika/ica u Varaždinskoj županiji, a radi lakše usporedbe prikazani su u grafikonima.

Analizirani su i obrađeni podaci na temelju rezultata izbora provedenih 2009. i 2013. godine, dok podaci iz 2005. godine nisu obrađeni. Usporedbu nije bilo moguće pripremiti jer su do 2007. godine predstavnička tijela (općinska i gradska vijeća te Županijska skupština) birala i razrješavala izvršna tijela. Nakon provedene reforme lokalne i područne (regionalne) samouprave 2007. godine uveden je sustav neposrednog izbora izvršnih čelnika.

Zasebno su iskazani podaci koji upućuju na odnos između kandidiranih i izabranih kandidata za župana/icu i njegove zamjenike/ice.

Prikazan je i odnos između kandidiranih i izabranih žena i muškaraca za gradonačelnike/ice i njihove zamjenike/ice prema provedenim izborima 2009. i 2013. godine, kao i odnos između kandidiranih i izabranih žena i muškaraca za općinske načelnike/ice i njihove zamjenike/ice prema provođenju gore navedenih izbora.

Analizom obrađenih rezultata utvrđeni su zaključci koji su navedeni na kraju ovog poglavlja, a upućuju na činjenicu da se na izborima 2013. godine na listama pojavljuje veći broj kandidatkinja za izvršne funkcije nego 2009. godine, što iskazuje njihovu pojačanu aktivnost u političkom životu, no i dalje je vrlo mali broj žena izabran na izvršne funkcije - ukupno 3, i to jedna gradonačelnica (Grad Varaždinske Toplice) te dvije zamjenice gradonačelnika (Grad Varaždin i Grad Ludbreg).

U nastavku navodimo zasebno podatke za župana/icu, gradonačelnika/icu, općinskog načelnika/icu u Varaždinskoj županiji.

I. ŽUPANI/CE I NJIHOVI ZAMJENICI/CE

Odnos između kandidiranih i izabranih žena za župana/icu i njihove zamjenike/ice 2009. i 2013. godine u Varaždinskoj županiji

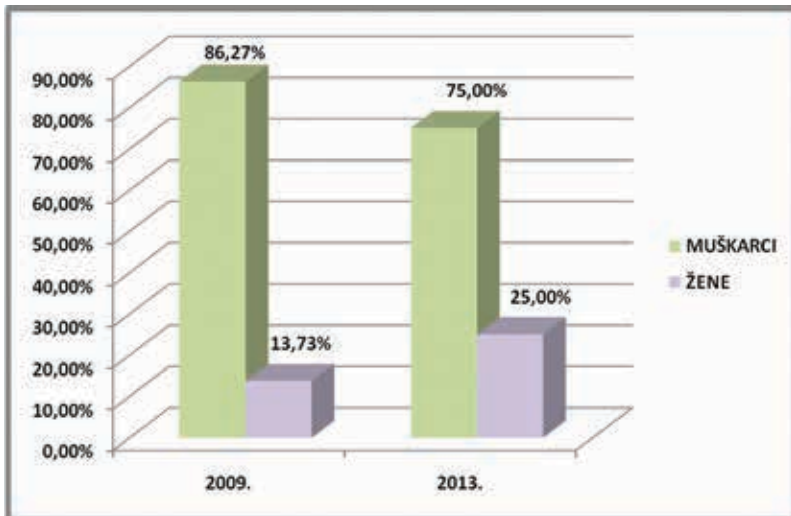
	2009.		2013.	
	Kandidirani	Izabrani	Kandidirani	Izabrani
ŽENE	1	1	6	0
MUŠKARCI	5	2	9	3
Ukupno	6	3	15	3

Tablica 1. Odnos između kandidiranih i izabranih kandidata za župana/icu i njihove zamjenike/ice u 2009. godini (N=6) i 2013. godini (N=15) u Varaždinskoj županiji

Iz priložene tablice možemo vidjeti ukupan broj kandidata za župana/icu i njihove zamjenike u Varaždinskoj županiji na izborima 2009. godine i 2013. godine. Godine 2009. među kandidatima nalazila se samo jedna žena, te je ona i izabrana za zamjenicu župana, dok je 2013. godine broj žena značajno porastao (sa 1 na 6), no ni jedna žena nije izabrana za županicu, kao ni za zamjenicu župana u Varaždinskoj županiji.

II. GRADONAČELNICI/CE I NJIHOVI ZAMJENICI/ICE

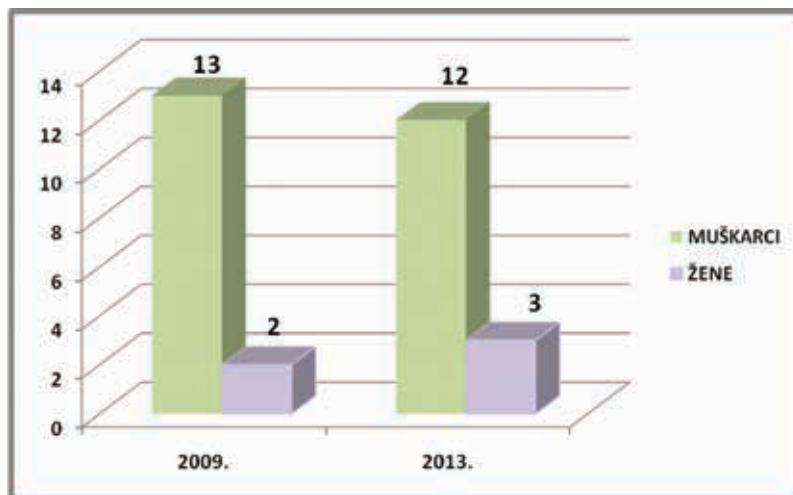
Odnos između kandidiranih žena i muškaraca u 2009. i 2013. godini – gradonačelnici/ice i zamjenici/ice u Varaždinskoj županiji

Grafikon 9. Odnos između kandidiranih žena i muškaraca za gradonačelnike/ice i njihove zamjenike/ice u 2009. (N=51) i 2013. godini (N=68) u Varaždinskoj županiji

Na temelju analize odnosa kandidiranih žena i muškaraca za mjesto gradonačelnika/ice i njihovih zamjenika/ica u gradovima Varaždinske županije, možemo primijetiti porast udjela žena među kandidatima za gradonačelnike i njihove zamjenike u 2013. godini u odnosu na 2009. godinu, i to za gotovo 12%.

Odnos između izabranih žena i muškaraca u 2009. i 2013. godini - gradonačelnici/ice i zamjenici/ice u Varaždinskoj županiji

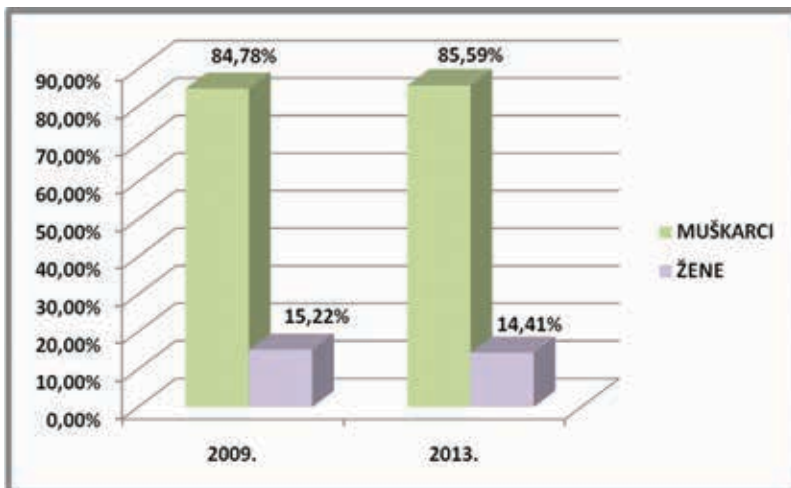

Grafikon 10. Odnos između izabranih žena i muškaraca za gradonačelnike/ice i njihove zamjenike/ice u 2009. (N=15) i 2013. godini (N=15) u Varaždinskoj županiji

Unatoč značajnom porastu udjela žena među kandidatima za gradonačelnike i zamjenike za gradove u Varaždinskoj županiji, kad analiziramo izabrane gradonačelnike i zamjenike, tada porast broja žena u 2013. godini u odnosu na 2009. godinu nije značajan te upućuje na potencijalni problem lokalnih sredina kada su u pitanju žene na višim pozicijama u političkom životu. Grafički prikaz pokazuje nam porast broja žena na mjestima gradonačelnika i njihovih zamjenika za 1 u 2013. godini u odnosu na 2009. godinu, a od broja izabranih žena (3), samo 1 žena obnaša dužnost gradonačelnice (Grad Varaždinske Toplice), dok su ostale dvije kandidatkinje izabrane na dužnost zamjenica gradonačelnika (gradovi Ludbreg i Varaždin).

III. OPĆINSKI NAČELNICI/ICE I NJIHOVI ZAMJENICI/ICE

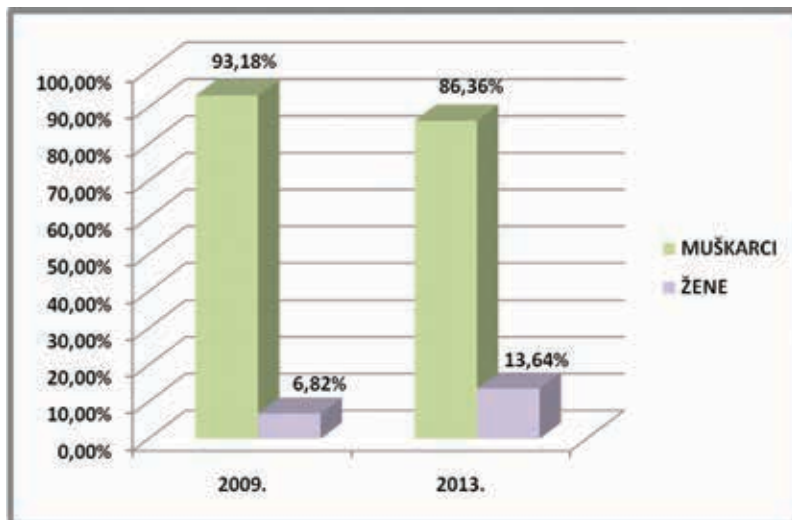
Odnos između kandidiranih žena i muškaraca u 2009. i 2013. godini – općinski načelnici/ice i njihovi zamjenici/ice u Varaždinskoj županiji

Grafikon II. Odnos između kandidiranih žena i muškaraca za općinske načelnike/ice i njihove zamjenike/ice u 2009. (N=138) i 2013. godini (N=118) u Varaždinskoj županiji

Promatrajući kretanje kandidata po rodu za općinske načelnike i njihove zamjenike, vidljiv je pad broja kandidiranih žena. Konkretno, kao što je i vidljivo iz grafikona, u 2013. godini udio žena među kandidatima za općinske načelnike i njihove zamjenike smanjio se za oko 1% u odnosu na 2009. godinu. Iako pad nije značajan, može upućivati na negativan stav društva o ulozi žene u političkom životu lokalne zajednice te upućuje na potrebu poduzimanja određenih mjera u lokalnim sredinama kako bi se potaknula aktivnost žena u politici, kao i svijest njihovih sugrađana o važnosti podržavanja ulaska žena u politiku.

Odnos između izabranih žena i muškaraca u 2009. i 2013. godini
- općinski načelnici/ice i njihovi zamjenici/ice u Varaždinskoj
županiji

Grafikon 12. Odnos između izabranih žena i muškaraca za općinske načelnike/ice i njihove zamjenike/ice u 2009. i 2013. godini (N=44) u Varaždinskoj županiji

Grafikon 12. pokazuje nam odnos između izabranih žena i muškaraca za općinske načelnike i njihove zamjenike. Naime, unatoč laganom padu udjela žena među kandidatima, ovdje primjećujemo znatan porast izabranih žena na mjesta općinskih načelnika i njihovih zamjenika, i to za gotovo 7% u 2013. godini u odnosu na 2009. godinu. Tako možemo istaknuti općine Donja Voća, Ljubešćica, Martijanec, Vidovec, Vinica i Visoko, u kojima su izabrane žene zamjenice općinskih načelnika. Ovaj rezultat ima još veću težinu ako se uzme u obzir smanjenje udjela žena među kandidatima, što je bilo prikazano prethodnim grafikonom.

IV. IZVRŠNA TIJELA - ZAKLJUČNO

Prema rezultatima lokalnih izbora za izvršnu funkciju župana Varaždinske županije u 2013. godini, u odnosu na 2009. godinu, uočljiv je porast zastupljenosti žena na kandidacijskim listama za zamjenice župana/ice, ali istovremeno ni jedna žena od 60% kandidiranih nije izabrana za zamjenicu (dok je na izborima 2009. godine izabrana zamjenica župana).

U gradovima je također uočljiv porast kandidiranih žena za gradonačelnice i zamjenice a samim time povećan je i postotak izabranih žena. U 2009. godini ni jedna žena nije bila izabrana za gradonačelnicu, dok je u 2013. u Varaždinskim Toplicama za gradonačelnicu izabrana kandidatkinja, što čini porast za 16,67% u odnosu na prošle izbore. Broj zamjenica u odnosu na 2009. ostao je isti (dvije zamjenice gradonačelnika gradova Varaždin i Ludbreg) i iznosi 22,22% od ukupnog broja izabranih dužnosnika.

U općinama i dalje ni jedna kandidatkinja nije izabrana za općinsku načelnicu, a dogodio se i pad kandidiranih žena za 6,75% u 2013. godini. Broj izabranih zamjenica općinskih načelnika povećao se za 13,64% u odnosu na izbore održane 2009. godine (šest zamjenica općinskih načelnika u općinama Donja Voća, Ljubušćica, Martijanec, Vidovec, Vinica i Visoko).

Unatoč prikazanim rezultatima možemo zaključiti kako su žene mnogo aktivnije u političkom životu uspoređujući rezultate izbora 2009. i 2013., no još su uvijek rijetko birane, posebno na dužnost izvršnih nositelja vlasti, odnosno još uvijek postoji osjetna neuravnoteženost koja znači da je zastupljenost jednog spola u tijelima političkog i javnog odlučivanja niža od 40%.

4. ZAKLJUČNI OSVRT

Prikaz rezultata analize strukture predstavničkih i izvršnih tijela jedinica lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave Varaždinske županije 2005., 2009. i 2013. godine pokazuje da je donošenje novog Zakona o ravnopravnosti spolova 2008. godine i Zakona o lokalnim izborima 2012., kojim je propisana odredba o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama, kao i obveza predlagatelja kandidacijskih lista i kandidata da poštuju načelo ravnopravnosti spolova, sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova. Naime, na temelju rezultata vidljiva je veća zastupljenost žena na kandidacijskim listama i na izbornim listama za predstavnička tijela u 2009. godini u odnosu na 2005. godinu, kao i veći broj kandidatkinja na kandidacijskim listama na izborima 2013. godine, no odnos političkih stranaka prema pitanju rodne ravnopravnosti još je uvijek na deklarativnoj razini i vrlo konzervativan.

Podaci o odazivu birača na posljednja tri lokalna izbora u Varaždinskoj županiji također su zabrinjavajući i upućuju na trend opadanja broja birača koji se odazivaju na izbore (2005. godine odaziv je bio 38,08%, 2009. godine 37,18%, a 2013. godine iznosio je 27,64%). To nije slučaj samo u Varaždinskoj županiji, već i na državnoj razini. (Naime, 2005. godine odaziv na državnoj razini bio je 28,51%, 2009. godine 26,53%, a 2013. godine 28,84%). Primarni razlog sve slabijeg odaziva birača zasigurno je aktualna gospodarska kriza koja već duži niz godina direktno utječe na pad standarda stanovništva te se stanovništvo uglavnom fokusira na aktivnosti poboljšanja svojega standarda, smatrajući ujedno kako je vodstvo države nezadovoljavajuće. Stoga bi se političke kampanje ponajprije trebale fokusirati na naglašavanje činjenice kako su izbori prilika da narod istakne svoje mišljenje te da sudjeluje u mijenjanju situacije ako smatra da je ona nepovoljna za njih same. Podatak da je manje od trećine birača izašlo na posljednje lokalne izbore 2013. godine alarmantan je jer su lokalni izbori prilika da birači svojim glasom izravno utječu na kvalitetu svoje svakodnevnice, birajući osobu koja će voditi njihov grad, općinu ili županiju. Birače ponajprije treba potaknuti na lokalnoj razini, informirati ih o ovlastima koje dobivaju osobe na pojedinoj funkciji (gradonačelnik, načelnik, župan i zamjenici) te im na konkretnim primjerima i odlukama prikazati na koji način oni utječu na cjelokupno društvo u pojedinom gradu,

općini ili županiji. Nadalje, važno je staviti naglasak na svakog kandidata kao osobu te na sve njegove kompetencije i dostignuća, a ne na stranku ili koaliciju iz koje dolazi. Na taj se način može biračima dati do znanja kojim sposobnostima i vještinama pojedini kandidat raspolaže te koja su njegova dostignuća u političkom i privatnom životu, kako bi birači objektivno sagledali sve opcije i odabrali onu za koju smatraju da može donijeti prosperitet u njihovoj zajednici.

Povećanje političke participacije žena ne očituje se samo u sudjelovanju žena na kandidacijskim listama i provedbi izbornog procesa. Žene čine više od polovice ukupne populacije i imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne, regionalne i državne razine.

Osim prava na zastupljenost žena na kandidacijskim listama, političke bi stranke trebale prihvatiti činjenicu da veće angažiranje žena u politici dovodi do toga da se brojna pitanja i problemska područja koja su u nadležnosti obnašatelja dužnosti mogu sagledavati iz različitih kutova. Naime, žene sa sobom u politiku unose drukčije pristupe, interese i poglede na politička pitanja, što proizlazi iz njihovih psiholoških obilježja (genotipa - naslijeđenih osobina i fenotipa - okoline u kojoj pojedinac odrasta) i radnih obilježja (odnos prema radu, stil rada, odnos prema pogreškama, pristup odlučivanju, pregovori, način komuniciranja te izvori motivacije).

Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Varaždinske županije kontinuirano svojim radom potiče aktivizam žena u svim područjima rada i života, podiže razinu svijesti o važnosti poštivanja i unaprjeđivanja ljudskih prava te promiče ravnopravnost spolova kao jednu od temeljnih društvenih vrijednosti. Posebnu pozornost posvećuje povećanju aktivnosti birača, ponajprije u malim sredinama, u malim skupinama koje će kasnije međusobno širiti svijest o odgovornosti koju posjeduje građanin s pravom glasa te o moći birača ako se ujedine i na taj način odluče nešto promijeniti ili zadržati ono čime su zadovoljni.

Poseban naglasak stavlja se na podizanje svijesti građana od malih nogu, poticanjem različitih edukacija i radionica koje bi se provodile već u predškolskoj dobi te se nastavile tijekom cjeloživotnog obrazovanja, kako bi se novim generacijama prenijela svijest o važnosti izbora te našem osobnom utjecaju na rezultate izbora.

Ovo istraživanje pokazuje stvarnu uključenost žena i muškaraca u politički život Varaždinske županije, a pripremljeno je u organizaciji Povjerenstva za ravnopravnost spolova Varaždinske županije s ciljem zastupanja interesa podzastupljenog spola, u ovom slučaju žena, kao i predlaganja njihovog većeg broja na listama kao preduvjeta političke participacije.

Institucionalni mehanizam za promicanje ravnopravnosti spolova na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini čine, osim Povjerenstva za ravnopravnost spolova, i sve političke stranke koje djeluju na području Varaždinske županije, organizacije civilnog društva, poslovni sektor, sindikati i ostali.

Među navedenim dionicima, ističemo političke stranke koje svojim djelovanjem mogu izravno utjecati na povećanje političke participacije žena u svojim strankama, i to na sljedeće načine:

- izradom plana djelovanja i metoda za promicanje uravnoteženije zastupljenosti žena i muškaraca u tijelima stranaka i na kandidacijskim listama
- izradom strategije za uključivanje žena u stranke
- organiziranjem i/ili poticanjem edukacije članica i članova stranke (za javne nastupe, odnose s javnošću i medijima, ali i iz područja javnih politika)
- istraživanjem i analiziranjem potreba i interesa članica i članova stranke te žena općenito
- uvođenjem stranačkih kvota u stranačke statute
- izradom rodno osjetljivih stranačkih programa
- osuđivanjem i sankcioniranjem seksističkih i diskriminatorskih istupa pojedinih članova/članica stranke
- u komunikaciji s javnošću i političkoj promidžbi izbjegavati stereotipno prikazivanje žena i muškaraca
- promoviranjem rodne ravnopravnosti kao temeljne društvene vrijednosti.

Političke stranke, ukoliko ozbiljno žele ispunjavati svoju funkciju zastupanja građana/ki i zagovaranja koncepcije općeg dobra, nužno moraju uključiti žene kao one koje zastupaju te uvažavati interese i potrebe žena kao neodvojivog dijela svake koncepcije općeg dobra. Zaključno bismo mogli istaknuti da postoje tri

ključna razloga, ujedno i potrebe, za povećanje političke participacije žena, a to su demokratska pravda, iskorištavanje resursa i interesno zastupanje.

*Povjerenstvo za ravnopravnost spolova
Varaždinske županije u mandatu 2013.-2017.*

POPIS ČLANOVA POVJERENSTVA:

Nina Begičević Ređep-predsjednica

Gordana Marsenić-zamjenica predsjednice

Slavenka Majski-Cesarec

Nevenka Češnjaj

Jasminka Žiher

Viktorija Horg

Tamara Ljubić

Ivana Pomahač

Gordana Novosel

Violeta Vidaček-Hainš

Davor Matačić

Goranka Štefanić

Leonardo Lorbek

Zlatan Mošmondor

Renata Skoko

OSVRT

predsjednice Povjerenstva za ravnopravnost spolova Varaždinske županije u mandatu 2009.-2013. godine

Nakon lokalnih izbora održanih 19. svibnja 2013. godine konstituirana je Županijska skupština 19. lipnja, a na 6. sjednici 19. studenoga 2013. godine imenovan je novi sastav Povjerenstva za ravnopravnost spolova Varaždinske županije.

Prva sjednica Povjerenstva održana je 19. prosinca i tako je počeo novi mandat s planom rada i aktivnosti te izradom programa rada Povjerenstva. Jedna od aktivnosti bila je analiza provedenog istraživanja o zastupljenosti žena na lokalnim izborima. Rezultati istraživanja i analiza rezultata lokalnih izbora 2013. godine, uz usporedbu s rezultatima iz 2009. godine i 2005. godine, nalaze se u ovoj brošuri.

Na lokalnoj razini nazire se pozitivan pomak, no vrata se otvaraju i za kandidirane i za izabrane žene samo na razini Županije i gradova. U općinama su brojne žene nositeljice mnogih aktivnosti u udrugama civilnoga društva, svojim samostalnim radom ili svojim obrtima i djelatnostima, čime se ponose općinski načelnici.

Uspoređujući rezultate s provedenim izborima za Europski parlament 2013. i 2014. godine, na kojima je prvi put biračko tijelo upoznato s preferencijalnim načinom glasovanja i na kojima su žene osvojile zamjetan broj preferencijalnih glasova, možemo utvrditi da se nazire pozitivan trend.

Na izborima 2013. godine od 37% žena na kandidacijskim listama žene su osvojile 32% preferencijalnih glasova, a 2014. godine bilo je 35% kandidatkinja i 42% osvojenih preferencijalnih glasova.

Taj pozitivan trend poruka je ženama da se kandidiraju i uključe u politiku, a političkim strankama poruka je da predlažu veći broj žena na svojim listama, no veliku odgovornost imaju i birači koji moraju spoznati prave vrijednosti – proces obnašanja vlasti rezultira kvalitetom uz ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca u politici, a to je početak slijeda ravnopravnosti u svim segmentima života i rada.

U Varaždinskoj županiji postoje dobri temelji za predstojeće

„dane otvorenih vrata“ za žene na svim razinama života jer su u Akcijskom planu Varaždinske županije za provedbu mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2011. - 2015. godine (“Službeni vjesnik Varaždinske županije” br. 8/12) utvrđene mjere, ciljevi, aktivnosti i nositelji za sljedeće mjere koje su usklađene sa sedam ključnih područja Nacionalne politike:

1. promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti
2. stvaranje jednakih mogućnosti na tržištu rada
3. unapređenje primjene rodno osjetljivog odgoja i obrazovanja
4. uravnoteženje sudjelovanja žena i muškaraca u procesima političkog i javnog odlučivanja
5. uklanjanje svih oblika nasilja nad ženama
6. promicanje međunarodne suradnje i ravnopravnosti spolova izvan Hrvatske
7. daljnje osnaživanje institucionalnih mehanizama i metoda provedbe.

Za bolje “sutra” posebno mjesto pripada lokalnoj samoupravi, koja mora biti usmjerena na dobrobit svih članove neke zajednice, u ovom slučaju Županije, gradova i općina, odnosno služiti u korist čovjeka.

prim. mr. sc. Slavenka Majski-Cesarec, dr. med.

OSVRT

dužnosnika i vijećnica Županijske skupštine na zaključke koji proizlaze iz analize, temeljem pitanja Povjerenstva za ravnopravnost spolova Varaždinske županije

PITANJA

1. Kako povećati interes žena za sudjelovanje u političkom životu na lokalnoj razini?
2. Kako potaknuti političke stranke da kandidiraju veći broj žena na izbornim listama?
3. Smatrate li da će u idućem razdoblju udio kandidatkinja za pozicije na lokalnoj razini (gradonačelnice, županice, načelnice, zamjenice) biti veći, jednak ili manji?
4. Postoji li, prema vašem iskustvu, razlika između žena i muškaraca političara (u njihovu razmišljanju, načinu vođenja, donošenja odluka i sl.)?

ODGOVORI

zamjenik župana Varaždinske županije

ALEN KIŠIĆ, univ. spec. oec, dipl. nov.

1. Kako povećati interes žena za sudjelovanje u političkom životu na lokalnoj razini?

Činjenica jest da je u postotnim omjerima broj žena manji na lokalnoj razini nego na nacionalnoj. Teško je konkretno reći zašto je to tako, no na nacionalno razini žene imaju lakši pristup nego na lokalnim razinama, a i bolje se kontroliraju tzv. kvote. Također, na lokalnim razinama gradova i pogotovo općina, odnosno ruralnijih sredina, žene se rjeđe odlučuju za politiku, osobito izvršne funkcije u politici. Međutim, mislim da se ipak polako mijenja ta ustaljena praksa i da žene ipak iskazuju sve veći interes te su zainteresirane za rješavanje problema na lokalnim razinama i boljitak njihovih gradova i općina pa će poslije nekoliko izbornih ciklusa situacija biti puno bolja.

2. Kako potaknuti političke stranke da kandidiraju veći broj žena na izbornim listama?

Političke će stranke najbolje potaknuti upravo ono što je nedavno doneseno u Saboru, a za što mislim da je dobar potez socijaldemokratske Vlade. To je zakonski striktna obveza da žena mora biti najmanje 40% na izbornim listama, inače će liste biti odbačene. Što se tiče lokalnih razina, treba vidjeti kako regulirati i poticati što veću uključenost žena u politiku.

3. Smatrate li da će u idućem razdoblju udio kandidatkinja za pozicije na lokalnoj razini (gradonačelnice, županice, načelnice, zamjenice) biti veći, jednak ili manji?

Vjerujem da će s vremenom zbog regulative i svjesnosti društva, kao i jasne potrebe rodne ravnopravnosti, broj žena na lokalnoj razini rasti. Međutim, mislim da to neće biti ogroman porast, već će u svakom izbornom ciklusu broj biti malo veći i tako će se nakon nekoliko ciklusa nivelirati na jedan zadovoljavajući broj.

4. Postoji li, prema vašem iskustvu, razlika između žena i muškaraca političara (u njihovu razmišljanju, načinu vođenja, donošenja odluka i sl.)?

Osobna iskustva su da nema razlike koje bi ovisile o spolu. Iako postoji zanimljiva izreka „Ako želite razgovarati o problemu – zovite muškarca, ako želite riješiti problem – zovite ženu“, ne mislim da je uvijek tako jer generalizacija nije baš uvijek dobra i točna. Ipak ima nešto u ovoj poznatoj izreci jer žene znaju često biti bolje i konkretnije u donošenju odluka, što je iznimno važno u politici. Načelno smatram da spol zapravo nije presudna stvar kod osoba koje se bave politikom, tako da političare ne dijelim na muškarce i žene, nego na dobre i loše političare/ke.

predsjednica Županijske skupštine Varaždinske županije

DUBRAVKA BIBERDŽIĆ

1. Kako povećati interes žena za sudjelovanje u političkom životu na lokalnoj razini?

Ohrabriranjem žena koje su već na pozicijama moći, preporukama Povjerenstva za ravnopravnost spolova i javnim kampanjama u kojima žene govore o svojim iskustvima u politici. Iako smo kao društvo jako napredovali, još uvijek postoje otpori kod samih žena

s obzirom na njihovu ulogu u obiteljskom životu pa se iz svijeta privatnosti teško odlučuju prijeći u svijet javnosti, a i same političke stranke trebale bi se više angažirati u ohrabivanju svojih članica. U stvarnosti žene, neovisno o stranačkoj pripadnosti ili kao neovisne kandidatkinje, imaju teži put i potrebna im je velika podrška kako bi ih i javnost podržala.

2. Kako potaknuti političke stranke da kandidiraju veći broj žena na izbornim listama?

Kvote za žene su dobar i najbrži put da sposobne žene što brže dođu na izborne liste i političku površinu. Osobno dolazim iz stranke (SDP) koja ima spolnu kvotu od 40% i to se pokazalo kao dobra odluka. No, još uvijek predstoji proces koji će žene staviti na vrh lista ili barem na prva mjesta, a ne uvrstiti ih samo kao spolno statistički broj na listi.

3. Smatrate li da će u idućem razdoblju udio kandidatkinja za pozicije na lokalnoj razini (gradonačelnice, županice, načelnice, zamjenice) biti veći, jednak ili manji?

Smatram da će u idućem razdoblju udio kandidatkinja za pozicije na lokalnoj razini svakako biti veći jer se proces većeg uključivanja žena nastavlja, kako zakonski, tako i angažiranjem samih žena. Dosadašnji broj žena doista je bio zanemariv i sigurna sam da će u budućem razdoblju i političke stranke dati podršku svojim sposobnim i prepoznatljivim ženama u lokalnoj sredini.

4. Postoji li, prema vašem iskustvu, razlika između žena i muškaraca političara (u njihovom razmišljanju, načinu vođenja, donošenja odluka i sl.)?

Postoji; za žene je politika misija u kojoj žele nešto ostvariti, a za muškarce je politika posao kao i svaki drugi. Muškarcima je politika prirodno područje javnosti, a žene se još uvijek teže odlučuju angažirati. Razlika u načinu vođenja i donošenja odluka nema jer kada su već na političkoj površini, onda je odgovornost jednaka pa se muškarci i žene dokazuju kao dobri ili loši političari. No, međusobna solidarnost muškaraca u politici često je njihova prednost, a žene se moraju ponekad trostruko dokazivati da bi dobile priznanje za svoj rad.

vijećnica Županijske skupštine

MIRJANA KOLAREK KARAKAŠ, dr. med.

1. Kako povećati interes žena za sudjelovanje u političkom životu na lokalnoj razini?

Stalnom akcijom društva i upoznavanjem šireg sloja ljudi da je politika život i da svaki osobni angažman u politici vodi poboljšanje kvalitete života. Žene moraju postati svjesne da se same moraju izboriti za bolji status u društvu i da se muškarci neće i ne žele u dovoljnoj mjeri baviti ženskim pitanjima.

2. Kako potaknuti političke stranke da kandidiraju veći broj žena na izbornim listama?

Većim ulaskom žena u politiku povećat će se i njihov broj na kandidacijskim listama.

3. Smatrate li da će u idućem razdoblju udio kandidatkinja za pozicije na lokalnoj razini (gradonačelnice, županice, načelnice, zamjenice) biti veći, jednak ili manji?

Nadam se da će se povećati udio žena na kandidacijskim listama za vodeća mjesta na izbornim listama.

4. Postoji li, prema vašem iskustvu, razlika između žena i muškaraca političara (u njihovom razmišljanju, načinu vođenja, donošenja odluka i sl.)?

Nažalost, danas mnoge političarke preuzimaju muški obrazac ponašanja u politici. Smatram da to nije dobro. Žena uvijek i na svakom mjestu mora ostati žena. Žene u politici više se bave rješavanjem svakodnevnih problema, racionalnije su i emocionalno osjetljivije. Kažu da u politici empatiji nema mjesta, zato ju vode uglavnom muškarci. Mislim da iz politike ne možemo izbaciti empatiju prema ljudima koji su nam poklonili povjerenje i u ruke stavili svoju budućnost i budućnost svoje djece.

IVANA POMAHAČ,

vijećnica Županijske skupštine i predsjednica Povjerenstva za ravnopravnost spolova Grada Ludbrega

1. Kako povećati interes žena za sudjelovanje u političkom životu na lokalnoj razini?

Približiti lokalnu politiku ženama nemoguće je bez kreiranja nove osobne i političke svijesti o tome kako u lokalnoj politici za

njih ima mjesta te im ona nudi mogućnost da provedu svoje ideje, rade na konkretnim projektima koji su u njihovome interesu, povezuju se s kolegama i kolegicama s kojima dijele isti politički svjetonazor te rade na poboljšanju uvjeta života u svojoj zajednici. Ženama koje su obrazovane i društveno angažirane potrebno je pružiti mogućnost da se, ukoliko to žele, kroz politički angažman formiraju u buduće političarke koje će u stranku unijeti nove, svježije, prosperitetne ideje, neopterećene prošlašću. Samo takav angažman i djelovanje podzastupljenog spola može donijeti brže i efikasnije promjene koje će se odraziti na sve društvene tokove i dati pozitivan primjer da ravnopravnost itekako ima smisla.

2. Kako potaknuti političke stranke da kandidiraju veći broj žena na izbornim listama?

U svjetlu najnovije izmjene izbornog zakona prema kojoj bi se izborna lista na kojoj je manje od 40 posto žena smatrala nevažećom napravljen je veliki pomak naprijed jer se nerijetko događalo da pojedine stranke ističu liste s vrlo malim brojem žena ili su one bile pozicionirane na samom njenom dnu, bez ozbiljnijih izgleda da osvoje mandate i dobiju priliku zalagati se za njima važna pitanja, a sve ne bi li se ispunila forma. Političke stranke trebaju aktivnije raditi na organizacijskoj strukturi vlastitih foruma i zajednica žena, ali i pružiti mogućnost svim ženama da se uključe u njihov rad kako bi s vremenom prepoznale vlastiti potencijal i želju za istaknutijim političkim radom. Politika je prije svega humani društveni poziv kojim se uvelike može poboljšati život lokalnih zajednica te bi svaka stranka trebala biti otvorena i spremna prihvatiti žensku inicijativu budući da su žene često upućenije u probleme svoje sredine, međusobno dosta komuniciraju i imaju mnoštvo konstruktivnih ideja.

3. Smatrate li da će u idućem razdoblju udio kandidatkinja za pozicije na lokalnoj razini (gradonačelnice, županice, načelnice, zamjenice) biti veći, jednak ili manji?

Lokalna je politika specifična i zahtjevna, bavljenje njome iziskuje izuzetno mnogo energije i vremena, što u startu demotivira mnoge. Međutim, postoji velik broj žena koje aktivno doprinose boljitku lokalnih zajednica svojim vrijednim radom u udrugama civilnog života, stranačkim forumima i zajednicama žena, zadrugama, sportskim klubovima, obrtima, OPG-ovima i radnim mjestima i dr. Vjerujem kako će sve veći broj njih prepoznati aktivno

bavljenje politikom kao još jedan alat u izgradnji bolje zajednice te će isto učiniti i njihove matične organizacije i stranke. Iz svega navedenoga proizlaze i optimizam i uvjerenje kako će broj žena kandidatkinja na sljedećim lokalnim izborima biti veći nego do sad. Neki se pozitivni pomaci već naziru, primjerice, imamo gradonačelnicu u Varaždinskim Toplicama, u Ludbregu zamjenicu gradonačelnika te predsjednicu Gradskoga vijeća i njenu zamjenicu, kao i predsjednicu Općinskoga vijeća u Maruševcu.

4. Postoji li, prema vašem iskustvu, razlika između žena i muškaraca političara (u njihovom razmišljanju, načinu vođenja, donošenju odluka i sl.)?

Između žena i muškaraca postoje određene psihološke razlike koje se očituju i u načinu političkog rada i rukovođenja, iako je nezahvalno generalno govoriti jer je politički habitus svake osobe uvjetovan cijelim nizom različitih faktora, od osobnog svjetonazora i sredine u kojoj osoba djeluje i živi, do strukture same političke stranke i njene lokalne organizacije, ali i psiholoških karakteristika svakoga od nas. Općenito govoreći, žene se u politici smatra organiziranim, staloženim i smirenim, često su upravo one «glas razuma» u pojedinim situacijama, glas koji poziva na zajedništvo i suradnju. Sklone su sustavno analizirati probleme i pokušati pronaći najpovoljnija rješenja za sve uključene strane. Muškarci ponekad političku arenu shvaćaju kao mjesto borbe i dokazivanja te zbog toga iz vidokruga izgube zajedničke interese kojima bi se svaki politički aktivni subjekt trebao rukovoditi. Nacionalna i svjetska povijest mogu posvjedočiti o profiliranim i izuzetnim ženama koje su svojom hrabrošću i vizijom oblikovale društveno-politički zemljovid regija i država, što dokazuje kako žene svojom sposobnošću i predanošću mogu pridonijeti politici, ali i ona njima, jer im daje sredstvo i način profiliranja te rada na ostvarivanju vlastitih osobnih i političkih ideala na dobrobit zajednice.

LITERATURA

1. Zakon o ravnopravnosti spolova ("Narodne novine" br. 82/08)
2. Zakon o lokalnim izborima ("Narodne novine" br. 144/12)
3. Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe ("Narodne novine" br. 24/11, 61/11 i 27/13)
4. Zakon o suzbijanju diskriminacije ("Narodne novine" br. 85/08, 112/12)
5. Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor ("Narodne novine" br. 116/99, 109/00, 53/03, 167/03, 44/06, 19/07, 20/09, 145/10, 24/11, 93/11 i 19/15)
6. Akcijski plan Varaždinske županije za provedbu mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2011.-2015. godine ("Službeni vjesnik Varaždinske županije" br. 8/12)
7. <http://www.izbori.hr/ws/index.html>

